

Dependència energètica i salut

**Protocol d'abordatge de la
dependència energètica relacionada amb la salut**

Barcelona, desembre de 2018

Servei Català
de la Salut

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

Autors i revisors (per ordre alfabètic)

Coordinació del document

Eva Ferran Roig. Departament de Treball, Afers Socials i Famílies

Francesc Güell Viaplana. Servei Català de la Salut (CatSalut)

Aina Plaza Tesías. CatSalut

Sebastià Santauegènia González. Departament de Salut

Autors

Meritxell Benedi Altes. Departament de Treball, Afers Socials i Famílies

Joan Carles Contel Segura. Departament de Salut

Eva Ferran Roig. Departament de Treball, Afers Socials i Famílies

Ivone Fíguls Coll. CatSalut

Assumpció González Mestre. Departament de Salut

Francesc Güell Vilaplana. CatSalut

Tatiana Guerrero Muñoz. Ajuntament de Barcelona

Laia Herrera Guardiola. Departament de Treball, Afers Socials i Famílies

Davide Malmusi. Ajuntament de Barcelona. CIBERESP

Aina Plaza Tesías. CatSalut

Jordi Riba Cebrian. Institut Català de Salut

Sebastià Santauegènia González. Departament de Salut

Revisors

Josep Basora Gallissà. CAMFiC

Israel Caro Carrasco. AIFIC

Jaume Clapés Puig. CatSalut

Joana Curto Forés. Ajuntament de Barcelona

Luis Manuel García Eroles. CatSalut

Maria Jesús Labordena Barceló. CatSalut

Marc Marí Dell'Olmo. Agència de Salut Pública de Barcelona. CIBERESP

Jordi Mestres Lucero. CAMFiC

Pol Pérez Sust. Departament de Salut

Índex

Introducció i context	4
Actuacions en situacions de vulnerabilitat energètica relacionada amb la salut	5
1. Protegir les persones en situació de dependència per tal que no tinguin un tall de subministrament.....	5
Criteris sanitaris de dependència energètica	5
Circuit d'obtenció de l'informe de salut sobre la situació de dependència energètica.....	6
2. Detectar les persones en risc de pobresa energètica per tal que puguin adreçar-se als punts municipals d'assessorament	8
Detecció a la consulta.....	8
Detecció al domicili	9
Circuit de detecció i actuació per a persones en risc de pobresa energètica	10
Annex 1. Informe de salut sobre la situació de dependència energètica	11

Introducció i context

La crisi econòmica que s'ha viscut ha posat al descobert múltiples situacions de pobresa i vulnerabilitat. Una d'aquestes pobreses és l'anomenada pobresa energètica. Existeixen algunes aproximacions per definir-la que tenen com a element comú la vulnerabilitat, és a dir, no poder arribar a un consum energètic mínim adequat per garantir les necessitats bàsiques (mantenir la temperatura de la llar adequada, utilitzar l'aigua calenta per a la higiene, poder cuinar de forma correcta, etc.).

A part de les persones que pateixen pobresa energètica, hi ha un grup que, independentment de si estan o no en aquesta situació, necessiten el subministrament elèctric de forma contínua per viure o per no empitjorar la seva salut. Aquestes persones es troben en situació de "dependència energètica relacionada amb la salut". Tot i no haver-hi una definició establerta, és una necessitat que afecta el manteniment de la vida de les persones en aquesta situació i, per aquest motiu, volem donar resposta en aquest document.

La Llei 24/2013, de 26 de desembre, del sector elèctric, en relació amb la suspensió del subministrament estableix, com a subministraments essencials, i per tant, aquells que no poden ser suspesos d'acord amb aquesta Llei, "els subministraments d'àmbit domèstic en els quals existeixi constància documental formalitzada per personal mèdic que el subministrament d'energia elèctrica és imprescindible per a l'alimentació d'un equip mèdic que resulti indispensable per mantenir amb vida una persona, en el seu habitatge habitual".

Més recentment, aquesta Llei ha estat desenvolupada a Catalunya mitjançant la Llei 24/2015, de 29 de juliol, de mesures urgents per a afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica. En el seu article 5.13, es demana "que es prenguin mesures de protecció" en les llars en què, malgrat que la unitat familiar no compleixi els requisits de pobresa energètica, "hi visqui alguna persona afectada per dependència energètica, com en el cas de les persones que per a sobreviure necessiten màquines assistides".

Amb la voluntat de protegir aquesta població, en situació de vulnerabilitat per motius de salut, el Departament de Salut, el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, i l'Ajuntament de Barcelona, amb la col·laboració de l'Agència de Salut Pública de Barcelona, de la Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària, i de l'Associació d'Infermeria Familiar i Comunitària de Catalunya, han definit els criteris sanitaris de dependència energètica, per tal que les persones usuàries d'aparells indispensables per al manteniment de la seva salut tinguin garantit el subministrament elèctric i, per tant, el seu tractament. Fruit del treball d'aquest grup, s'ha elaborat aquest Protocol d'abordatge de la dependència energètica relacionada amb la salut.

Actuacions en situacions de vulnerabilitat energètica relacionada amb la salut

Les accions a desenvolupar en situacions de vulnerabilitat energètica des de l'àmbit de la salut van adreçades a dues finalitats bàsiques:

1. Protegir les persones en situació de dependència per tal que no tinguin un tall de subministrament

Per tal de protegir les persones en situació de dependència energètica, cal identificar la població energèticament dependent, a partir d'uns criteris definits, i comunicar la seva situació a la seva empresa de subministrament elèctric per tal que no es quedin sense subministrament.

Un cop identificada, la persona amb dependència energètica pot fer la gestió pertinent per tal que la companyia elèctrica sigui coneixedora de la seva situació i, en cap cas, no se li pugui suspendre el subministrament elèctric.

A aquest efecte, des del sistema de salut posa a disposició d'aquestes persones un Informe de salut sobre la situació de dependència energètica (annex 1).

Criteris sanitaris de dependència energètica

D'acord amb la vigent Llei 24/2013, de 26 de desembre, del sector elèctric, cal protegir vers la suspensió dels subministraments elèctrics essencials aquelles persones que requereixen l'electricitat, en el seu domicili habitual, per a l'alimentació d'un equip mèdic indispensable per mantenir-se amb vida. Així, aquest Protocol estableix que cal protegir les persones adultes, infants o joves afectades per condicions cròniques que necessiten per al seu tractament dispositius amb connexió elèctrica, tals com:

- Teràpies respiratòries domiciliàries: les diverses formes de tractament amb oxigenoteràpia, CPAP (tractament del son), ventilació mecànica de 12 i de 24 hores, monitoratge infantil, nebulitzadors, etc.
- Bombes de perfusió que requereixen recàrrega de bateria.
- Diàlisi peritoneal automatitzada.

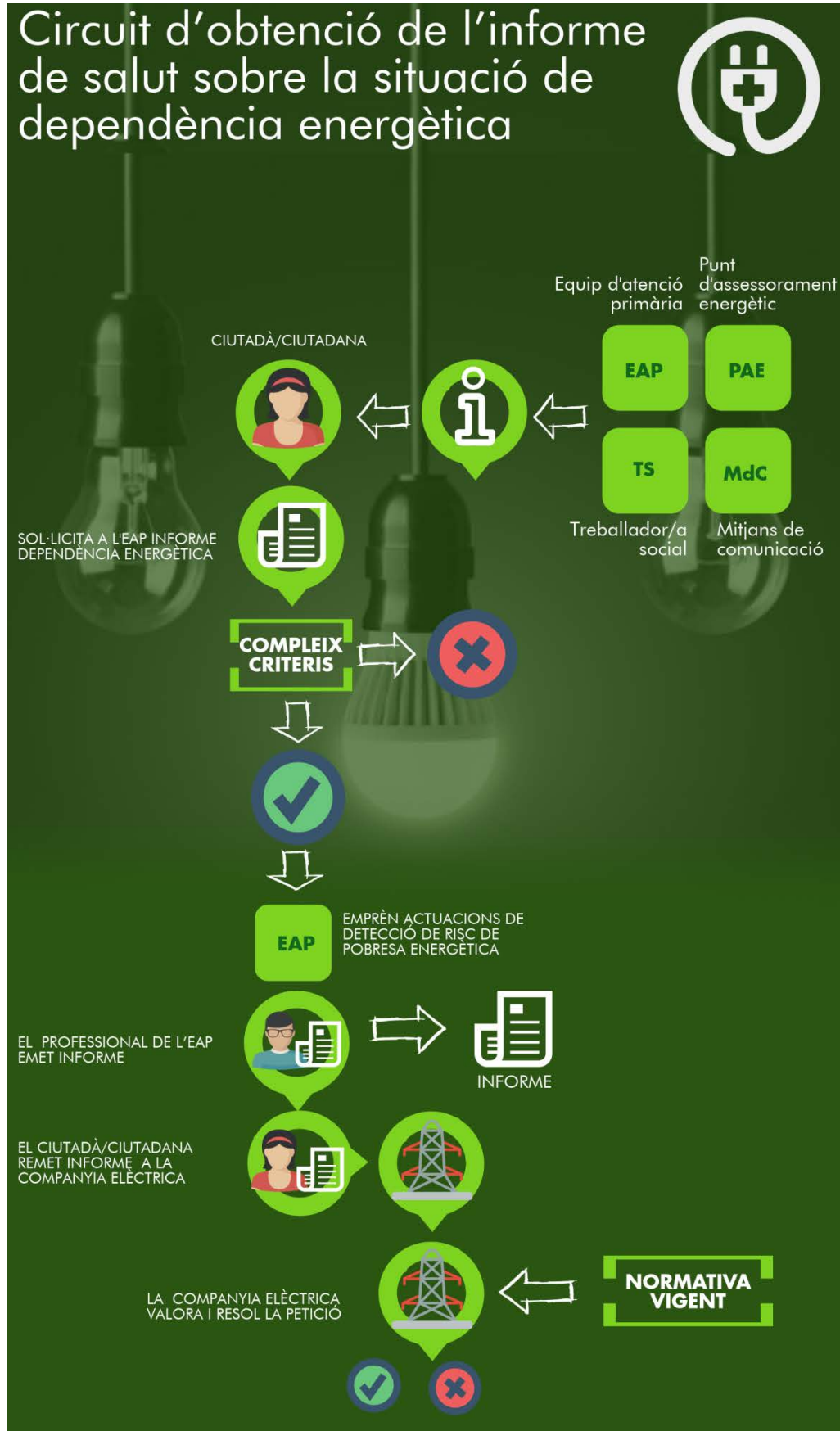
Circuit d'obtenció de l'informe de salut sobre la situació de dependència energètica

El circuit d'obtenció de l'informe de salut per protegir la ciutadania en relació amb situacions de dependència energètica relacionada amb la salut és el següent (figura 1):

- a) El ciutadà o ciutadana rep informació sobre el seu dret a protecció en relació amb la dependència energètica relacionada amb la salut.
- b) El ciutadà o ciutadana sol·licita al seu equip d'atenció primària de salut (EAP) l'obtenció de l'informe (annex 1).
- c) D'acord amb els criteris d'aquest Protocol, el professional de l'EAP lliura l'informe.
- d) El ciutadà o ciutadana envia l'informe a la companyia elèctrica.
- e) La companyia elèctrica valora la sol·licitud i pren mesures d'acord amb la normativa vigent.

Proactivament, el professional de l'EAP pot emprendre les actuacions establertes en el punt 2 d'aquest Protocol, en relació amb la detecció de persones en risc de pobresa energètica.

Figura 1. Circuit d'obtenció de l'informe de salut sobre la situació de dependència energètica

2. Detectar les persones en risc de pobresa energètica per tal que puguin adreçar-se als punts municipals d'assessorament

La detecció de situacions de risc es pot dur a terme tant a les consultes com al domicili. En cas de les consultes, cal sensibilitzar els professionals sanitaris d'aquelles alertes sanitàries que poden ser indicatives de pobresa energètica, però que s'hauran de confirmar amb pregunta de verificació.

Detecció a la consulta

Les alertes sanitàries a les consultes són diferents segons l'època de l'any.

A l'hivern es poden trobar les alertes següents:

- Casos de bronquitis prolongats o repetits.
- Malalties respiratòries que s'agreugen.
- Peu diabètic amb nafres que no es curen.
- Empitjorament de malaltia cardiovascular i trombosi.
- Dolors articulars que s'agreugen.
- Insomni en persones (sobretot grans) que se'n van a dormir molt d'hora (perquè tenen fred) i es desperten de matinada sense poder tornar a dormir.
- Manca evident d'higiene personal.
- Infants amb dificultat per augmentar de pes.

A l'estiu, les alertes sanitàries són:

- Manca evident d'higiene personal.
- Quadres de deshidratació.
- Rampes en abdomen i extremitats.
- Cop de calor o esvaïment (síncope).

També es poden trobar altres situacions que poden alertar de forma genèrica, com ara:

- Persones que mengen molts entrepans.
- Persones que consumeixen llegums cuits perquè no poden realitzar coccions llargues.
- Persones que consumeixen moltes llaunes i pots de conserva.

Un cop detectada l'alerta, s'ha d'intentar identificar si es tracta d'una situació real de vulnerabilitat energètica mitjançant una conversa informal amb la persona, a través d'algunes preguntes de verificació que poden ajudar a aclarir si la detecció és positiva o no.

A l'hivern, es pot preguntar:

- Hi passeu molt fred, a casa?
- Us costa pagar les factures?

A l'estiu, es pot preguntar:

- Passeu molta calor a casa durant tot el dia i la nit?
- Us costa pagar les factures?

Malgrat detectar una o diverses alertes i obtenir una resposta positiva a les preguntes de verificació, no es pot afirmar categòricament que s'ha detectat un cas de pobresa energètica. Cal adreçar la persona als serveis municipals competents o del consell comarcal corresponent per tal que analitzin cada cas.

Detecció al domicili

En la detecció al domicili de risc de pobresa energètica, cal incloure en el procediment d'atenció domiciliària (ATDOM) la comprovació d'alguns signes d'alerta, com ara:

- Presència d'humitats a les parets o al sostre.
- Condensació a les finestres (gotes en la part interior del vidre).
- Tancaments (finestres/portes) deficients per on passa aire.
- Sensació de fred a l'hivern (o de calor en els mesos d'estiu) a l'interior de la casa.
- Manca d'il·luminació (falten bombetes a les làmpades o estan descargolades)
- Xarxa elèctrica punxada des de l'exterior.
- Presència d'espelmes en ús.

Tot i estar al domicili, on no calen les preguntes de verificació, també es poden fer en cas que el professional ho estimi necessari.

A l'hivern, es pot preguntar:

- Hi passeu molt fred, a casa?
- Us costa pagar les factures?

A l'estiu, es pot preguntar:

- Passeu molta calor a casa durant tot el dia i la nit?
- Us costa pagar les factures?

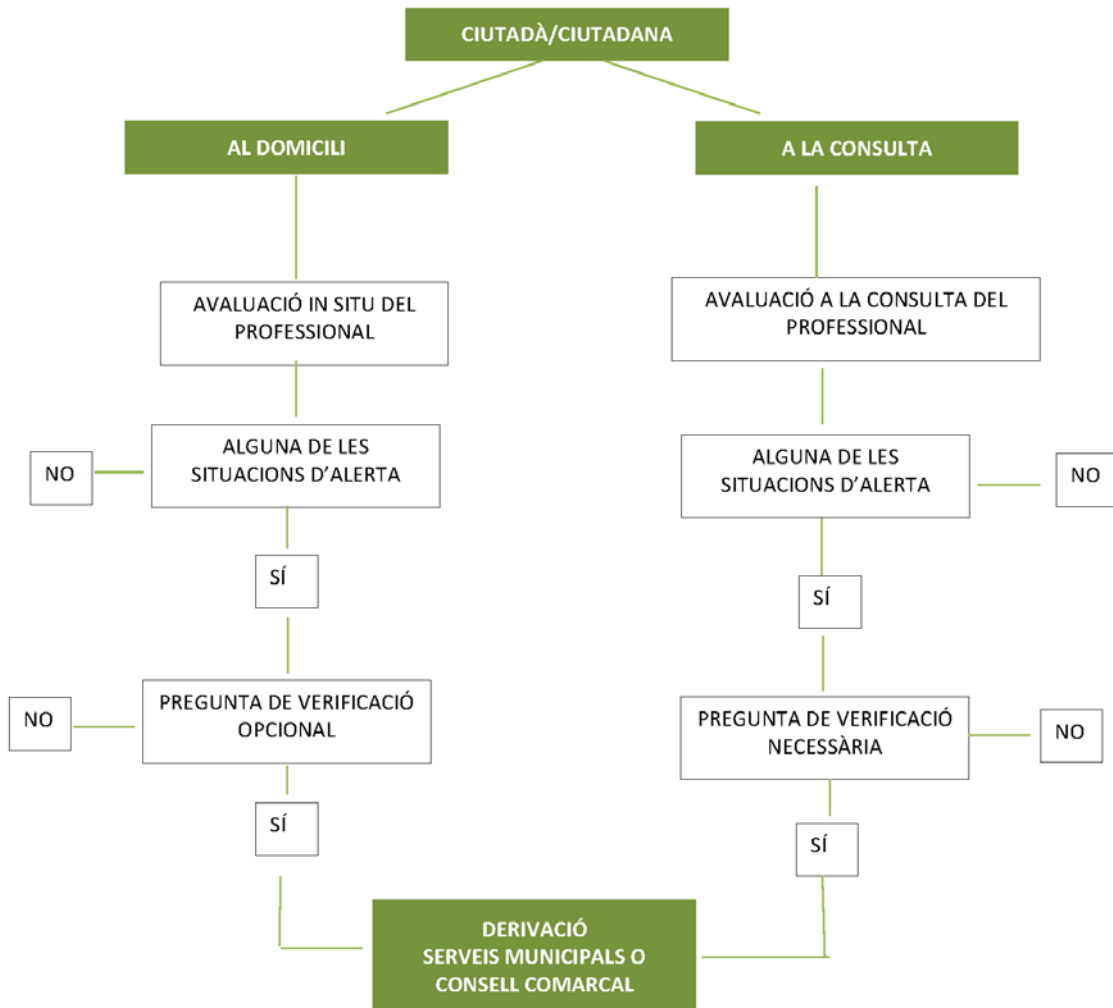
Igual que en l'atenció a la consulta, malgrat detectar una o diverses alertes i obtenir una resposta positiva a les preguntes de verificació, no es pot afirmar categòricament que s'ha detectat un cas de pobresa energètica. Cal adreçar la persona als serveis

municipals competents o del consell comarcal corresponent per tal que analitzin cada cas.

Cal recordar que si, a més, es troben dispositius sanitaris al domicili s'ha de pensar que, a part de poder tenir pobresa energètica, són dependents energètics, i cal dur a terme les accions per protegir-los del tall de subministrament energètic (apartat 1 d'aquest Protocol).

Circuit de detecció i actuació per a persones en risc de pobresa energètica

El circuit de detecció i actuació per a persones en risc de pobresa energètica és el següent:

Annex 1. Informe de salut sobre la situació de dependència energètica

Informe de salut sobre la situació de dependència energètica

Dades de la persona

Nom i cognoms

CIP

Adreça de contacte

Telèfon

Dades del professional de l'equip d'atenció primària (EAP) que signa l'informe

Nom i cognoms

Núm. de col·legiat/ada

Centre de treball

D'acord amb el que estableix la Llei 24/2013, de 26 de desembre, del sector elèctric, i d'acord amb la informació mèdica existent a la seva història clínica, la persona esmentada està actualment en situació de dependència energètica relacionada amb la salut i requereix els dispositius elèctrics següents per al manteniment de la seva salut:

- teràpies respiratòries domiciliàries
- bombes de perfusió que requereixen recàrrega de bateria
- diàlisi peritoneal automatitzada

Per aquest motiu, signo aquest informe.

Signatura del professional de l'EAP

Data